

Sabira NİSHANBAYEVA'nın
Tez Çalışmasının Değerlendirmesine İlişkin Rapor

Sabira NİSHANBAYEVA'nın 6D010300 – Pedagoji (Eğitim Bilimleri) ve Psikoloji Bilim dalında yazdığı “**Pedagojik Yüksek Öğrenim Kurumları Öğrencilerinin Aile-Ahlaki Değerlerini Oluşturmak**” konulu doktora tezine yurt dışı danışmanının değerlendirmesi aşağıda sunulmuştur.

Günümüzde aile ve değerlerinin bilimsel bir ortamda incelenme ciddi bir problem olduğu ortadadır. Bütün dünya ülkelerinde yani küresel düzeyde, hem toplumda, hem de ulusal bağlamda ve sosyo-ekonomik eğilimler açısından bakıldığından ailenin sosyal ve pedagojik hizmetlerinin değiştiği görülmektedir. Bu nedenle Kazakistan'nın sosyo-ekonomik koşulları ve çok uluslu demografik krizler, aile ilişkileri ve değerleri, aile eğitimine ilişkin gelecekteki nesillerin kendi ailesini kurmaya ve ebeveynliğe hazırlanmaya yönelik konuların güncel ve önemli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırma çerçevesinde elde edilen kavamlar, öğrenciler arasında aile-ahlaki değerleri oluşturmada temel öznel fikirleri gerçekleştirebilecek imkanlara ulaşacaktır.

Aile bir kurum olarak düşünüldüğünde, biyolojik bir yaratık olarak insanın üremesi sağlayan basit formdan, modern ailenin çeşitli biçimlerine kadar uzanan uzun bir evrime dönüşmüştür. Aynı zamanda, bir sosyal kurum olarak adlandırdığımız ailenin ve aile ve evlilikle ilgili ilişkilerin, aile değerlerinin geçisi ile birlikte tarihsel gelişim yolunun bir tanımını gerektirir. Bu nedenle, toplumun her tarihsel dönemine ilişkin aile tipinin ve aile değerlerinin dayandığı gerçeği, ileri düzeyde bir fikir tarafından yönlendirilmiştir. Bu kurumun oluşumu sırasında ailenin o döneme ait var olan değerleri gerçekleştirmesine izin vereceği anlamına gelmektedir.

Uluslararası Standart Normatif Belgeler bu sebepten dolayı 1996 tarihinde bazı aile sorunlarının ele alınması sonucunu zorunlu kılarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi yapılmış ve “Aile Hayatının Korunması” hakkında madde düzenlenmiştir. Onaylanan ve yürürlüğe giren Avrupa Sözleşmesinde geçen maddede aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır: “... aile, aile üyelerinin sosyal korunması, ebeveynlerin çocuğun manevi, ahlaki, fiziksel ve sosyal gelişimi için daima hazır bulunulması... vb.”. Böylece, bu tür uluslararası standartlar ve devlet belgeleri araştırmanın uygunluğunu kanıtlamaktadır.

Ancak, aile ve değer olgusu, araştırma konusu olarak karşılaştırmalı yeni bir konudur. Aile, tüm insanlığın en büyük değeridir ve her bir insanın hayatı aileden başlar. Kültürel küreselleşme,

toplumun açıklığı durumundaki sosyal gelişmenin modern aşamasında, insan hayatının her alanında ve aile ilişkileri de dahil olmak üzere önemli değişiklikler getirmektedir. Aile uluslararası tarihinde, devletin milli güvenliğinin bir koşulu olarak gelenekte, kültürel sürekliliği sürdürmek ve kollamak için bir temel oluşturan bir sosyal kurum olması bakımından güncel konulardan biri haline gelmektedir.

Bu bakımından Sabira NİSHANBAYEVA'nın pedagojik yüksek öğrenim kurumları öğrencilerinin aile-ahlaki değerlerinin oluşumu konusunu incelemek için ele alması toplumun ihtiyaçlarını karşılamak adına çok önemli olduğunu düşünmekte ve aynı zamanda bu hususa hizmet edeceği kanaatindeyiz.

Sabira NİSHANBAYEVA tez yazım sürecinde incelediği konuyu yabancı ve yerli literatürü incelemiş; pedagog, psikolog, felsefeci ve sosyologların görüşlerine başvurmuştur. Aynı zamanda çalışmanın muhtevası ve formatı bilimsel yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Bu bağlamda, bilimsel literatür ve yapılan analizler sonucunda aile, değer ve ailevi ahlaki değerler incenlemiştir. Araştırmanın kuramsal ve metodolojik temelleri insanı, birey, kişi, fert olarak tanımlayan felsefi ve pedagojik – antropolojik çerçevede önem taşıyan kavramlar, bireyi bir iletişim varlığı ve yüksek değer olarak onun davranışları bakımından sistematik anlamlar doğrultusunda belirler. Ancak, Ampirik yöntemlerin uygulanmasını önde gelen uygulamaların analizi, karşılaştırmalı analiz, pedagojik modelleme, teşhis, bir takım etkili tekniklerin oluşturulması, matematiksel sıralamalar sayesinde gösterir.

Bu nedenle doktora öğrencisi Sabira NİSHANBAYEVA bağımsız bilimsel sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

- Pedagojik yüksek eğitim kurumlarının öğrencileri aile - ahlaki değerlerin oluşturmanın teorik ve metodolojik temellerini belirledi.
- Bilimsel ve pedagojik bir kategori olarak "aile - ahlaki değerler" tanımını netleştirdi.
- Pedagojik yüksek eğitim kurumlarının öğrencileri aile-ahlaki değerlerin oluşturma modelini geliştirmiştir.
- Pedagojik yüksek öğrenim kurumlarının aile-ahlaki değerlerini oluşturma yöntemlerini hazırladı ve onun etkinliğini deneysel olarak test etti, uygulamaya giriş için bilimsel yöntem önerileri sundu.

Sunulmakta olan araştırma çalışması sırasında elde edilen sonuçlar ve bunların temelinde hazırlanan spesifik bilimsel ve metodolojik öneriler, yüksek öğretim kurumlarının eğitim sürecinde, genel ortaokul, kolej uygulamalarında, öğretmenlerin mesleki gelişim merkezlerinde kullanılabilir.

Doktora tezinin temel prensipleri, çıkarım ve sonuçları ile araştırma problemlerinin çözüm yolları ilmi makaleler şeklinde ulusal ve uluslararası konferanslarda, SCİ Verse Thomson Reuters, Scopus (*ISI web of Knowledge, Thomson Reuters, Scopus*) tarafından endekslenen etki değeri yüksek olan uluslararası dergilerde ve Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı Eğitim ve Bilim Denetim Komitesi tarafından belirlenen hakemli bilimsel dergilerde, okullardaki metodolojik konseyler ile metodolojik kurallarda yayımlanmıştır.

Tez çalışmasının teorik ve pratik aşamalarının uygulanmasında araştırmacının, bilimsel araştırma yönteminin yeterli seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

Sabira NİSHANBAYEVA, yabancı ülkedeki bilimsel staj döneminde de bilgi, beceri, gayret ve araştırma konusuna olan ilgisi, yaratıcılığı ve araştırma faaliyetlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak yukarıda bahsedilenlerin temelinde hazırlanan ilmi araştırma tezinin seviyesinin, teorik ve uygulamalı öneminin “İlmi derece verme” yönetmeliğinin şartlarına uygunluğunu baz alarak, Sabira NİSHANBAYEVA’nın “Pedagojik Yüksek Öğrenim Kurumları Öğrencilerinin Aile-Ahlaki Değerlerini Oluşturmak” konulu doktora tezinin sonuçlandığını, bilimsel yenilik kapsamında pratikte uygulanmış bağımsız bir çalışma olduğunu onaylıyorum. Dolayısıyla Sabira NİSHANBAYEVA’nın “6D010300- Pedagoji (Eğitim Bilimleri) ve Psikoloji” bilim dalı PhD doktora ünvanını almak amacıyla yazdığı doktora tezinin TİK’te savunulmasını öneriyorum.

Furt Dışı Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet GÜCLÜ

Gazi Üniversitesi

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri

(Ankara/TÜRKİYE)

Нишанбаева Сабира Зетбековнаның «6D010300 – Педагогика және психология» мамандығы бойынша PhD философия докторы дәрежесін алу үшін жазылған «Педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру» тақырыбындағы диссертациялық зерттеу жұмысына шетелдік ғылыми кеңесшінің

ПІКІРІ

Бұгінде отбасы және ондағы құндылықтарды ғылыми ғылыми жағдайда зерттеу аса күрделі мәселе. Әлемнің барлық елдерінде, яғни жаһандық деңгейде қоғамдағы және ұлттық тұрғыда әлеуметтік-экономикалық тенденцияларға байланысты отбасының әлеуметтік-педагогикалық қызметтерінің өзгергендігін білеміз. Сондықтан жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайлар мен көпүлттү Қазақстандағы демографиялық дағдарыстар отбасылық қатынастармен құндылықтар, отбасы тәрбиесі саласында болашақ мамандарды өз отбасын құруға, ата-ана болуга дайындау мәселелерінің өзектілігін айқындай түседі. Зерттеу аясындағат үзілген тұжырымдар арқылы студенттер арасында отбасы-адамгершілік құндылықтарын қалыптастырудың негізгі субъективті идеялардың жүзеге асуы мүмкіндік алады.

Біздің көзқарасымыз бойынша, отбасы институты биологиялық тіршілік иесі ретінде адамды өндіру міндеттерін шешетін қарапайым формадан заманауи отбасыға тән көптүрлі формаларға дейін дамып, ұзақ әволюциядан өтті. Осы тұста бұл әлеуметтік институт отбасының және отбасы-неке қатынасының, отбасылық құндылықтардың ауысымен тығыз байланысты дамуының тарихи жолын сипаттауды талап етеді. Сол себепті, социумның әрбір тарихи кезеңіне сәйкес отбасы типінің және отбасылық құндылықтардың болғаны жетекші идея ретінде басшылыққа алынады. Демек бұл институт өзінің қалыптасуы барысында отбасы үшін сол кезеңде оған тән болған құндылықтарды жүзеге асыруға жол ашады.

Соған сәйкесінше, Халықаралық стандарт бойынша нормативтік құжаттарға сүйенсек, 1996 жылы отбасы жағдайларының кейір мәселелерін реттеу жолында «Отбасын қорғау Турали» Еуропалық Конвенция қабылданды. Қабылданған Еуропалық Конвенцияда: «...отбасы, отбасы мүшелерін әлеуметтік қорғау, баланың рухани-адамгершілік, физикалық, әлеуметтік дамуы үшін ата-ананың дайын болуы» сынды мәселелер қарастырылады. Ендеше, мұндай халықаралық стандарт және мемлекеттік құжаттар С.З.Нишанбаеваның зерттеу жұмысының өзектілігін дәлелдей түседі.

Алайда, отбасы және құндылық феномендері ғылыми зерттеу объектісі ретінде салыстырмалы жаңа мәселе болып табылады. Отбасы барлық адамзаттың басты құндылығы, әрбір адамның өмірі отбасынан басталады. Мәдени жаһандану, қоғамның ашықтығы жағдайындағы әлеуметтік дамудың қазіргі заманғы кезеңінде адам өмірінің барлық саласында, соның ішінде, отбасылық қатынастарда маңызды өзгерістер болуда. Отбасы халық тарихында, мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігінің шарты ретінде дәстүрінде мәдени

сабактастықты сақтауға және қолдауға негізгі жағдай жасайтын әлеуметтік институт болып табылатындығымен көкейкесті болып отыр.

Ендеше, С.З.Нишанбаевың педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруды зерттеуді негізгі мәселе етіп алуы қоғам сұранысын қанағаттандыру жолында қызмет етеді деп санаймыз.

Сабира Нишанбаева диссертациялық жұмысын жазу барысында зерттелініп отырған қөпжақты мәселеге алыс және жақын шетелдік, отандық педагог, психолог, философ, мәдениеттанушы, социолог ғалымдардың тұжырымдауларына арнайы назар аударған. Зерделенген материалдарды хронологияны сақтай отырып, иерархия генезис графикасы, контент-анализ, модельдеу және тағы да басқа теориялық әдістермен аша түскен.

Осылан орай, ғылыми әдебиеттерге жүргізілген талдау отбасы, құндылық, отбасылық адамгершілік құндылықтар мәселелерін әртүрлі аспектіде бірнеше бағыттарда қарастырған. Зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздерін адамды субъект, тұлға, индивид ретінде қарастыратын философиялық және педагогикалық - антропологиялық маңызды тұжырымдар, тұлғаны қарым-қатынас субъектіңі және жоғары құндылық ретінде, оның іс-әрекетінің мәні жөніндегі жүйелі түсініктер арқылы айқындаиды. Ал, эмпирикалық әдістерді жүзеге асыруды озық тәжірибелерге талдау жұмыстарын жүргізу, салыстырмалы талдаулар, педагогикалық модельдеу, диагностикалау, тиімді әдістемелер қатарын құру, математикалық сұрыптау арқылы көрсетеді.

Сондықтан докторант С.З.Нишанбаева дербес ғылыми нәтижелерге қол жеткізе білген. Олар:

- педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы - адамгершілік құндылықтарын қалыптастырудың теориялық - әдіснамалық негіздерін анықтады;
- ғылыми-педагогикалық категория ретінде «отбасы-адамгершілік құндылықтары» ұғымын нақтылады;
- педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы - адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру модельнің жасады;
- педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру әдістемесін дайындал және оның тиімділігін тәжірибелі-эксперимент жүзінде тексерді, тәжірибеге ендіру үшін ғылыми-әдістемелік ұсыныстар берді.

Ұсынылып отырған зерттеу жұмысының барысында алынған нәтижелер мен олардың негізінде дайындалған нақты ғылыми-әдістемелік ұсыныстарды жоғары оқу орындарының білім беру үдерісінде, жалпы білім беретін орта мектептердің, колледждердің тәжірибесінде, педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру орталықтарында пайдалануға болады.

Докторанттың диссертациялық жұмыс тақырыбы бойынша ҚР БжФМ Білім және Ғылым саласындағы бақылау Комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда, Scopus базасына енген шет елдік басылымында, халықаралық конференциялар материалдары жинақтарында, ғылыми журналдарда жарық көрген.

Диссертациялық зерттеў жұмысының теориялық және практикалық кезеңдерініске асыруда автор ғылыми зерттеудің әдістемесін жетік менгергендігін аңғарамыз. С.З.Нишанбаева шетелдік ғылыми тағылымдамадан өту кезеңінде де өзінің білімділігін, біліктілігін, тынымсыз ізденімпаздығын, зерттеу проблемасына аса қызығушылығын, жаңа идеяға белсенділігін, іс-әрекеттегі зерттеушілік қабілетінің жоғарылығын көрсете білді.

Мен Нишанбаева Сабира Зетбековнаның «Педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің отбасы-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру» тақырыбында жазылған диссертациясын аяқталған, алынған ғылыми жаңалығы практикада негізделген, дербес жұмыс деп танимын. Сондықтан да Нишанбаева Сабира Зетбековнаның диссертациялық жұмысын «6D010300 –Педагогика және психология» мамандығы бойынша PhD философия докторы дәрежесін алу үшін диссертациялық кеңес алдында қорғауға ұсынамын.

**Шетелдік ғылыми кеңесшісі,
Гази университетінің
(Анкара қ, Түркия мемлекеті)
PhD докторы, профессор**

Мехмет Гучлу

Республика Казахстан, город Алматы, пятое июня две тысячи девятнадцатого года.

Текст-перевод документа с турецкого языка на казахский язык выполнен переводчиком Стрелковой Натальей Васильевной.

подпись:

Ор Фарситовна Шагашев

Республика Казахстан, город Алматы, пятое июня две тысячи девятнадцатого года. Я, Нурахметова Майра Муканбаевна, нотариус города Алматы, действующий на основании государственной лицензии № 0001464, выданной Министерством юстиции Республики Казахстан от двадцать четвертого июня две тысячи третьего года, свидетельствую подлинность подписи переводчика Стрелковой Натальи Васильевны. Личность установлена, дееспособность и полномочия проверены.

Зарегистрировано в реестре за №1058
Взыскано: 76 гр +1263 тариф тенге
Нотариус

Отзыв

зарубежного научного консультанта на диссертационное исследование А.А.Смановой на тему «Развитие дуального обучения в системе профессионального образования (опыт Германии и Казахстана)», представленной на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D010300 – Педагогика и психология

Диссертационная работа А.А.Смановой посвящена проблемам подготовки будущих педагогов в условиях внедрения дуальной системы обучения в Республике Казахстан.

Реформирование системы профессиональной подготовки учителей, является ценностным приоритетом национальной политики в Казахстане. Вместе с тем, исследования показывают, что профессиональная подготовка современного педагога не отвечает запросам казахстанского общества, которое поставило себе стратегическую задачу войти в число тридцати экономически развитых и успешных государств мира. Среди недостатков, сложностей системы профессиональной подготовки учителя можно отметить недостаточную разработанность теоретических и практических подходов модернизации высшего педагогического образования с учетом мировой практики и его слабую практико-ориентированную составляющую. Поэтому необходимо усиление практической подготовки учителя, которое позволяет рассматривать педагогическое образование как процесс дуального обучения.

В рассмотрении вопроса внедрения дуального обучения в педагогическом образовании возникает необходимость изучения опыта и подходов по развитию дуальной системы обучения. В теоретическом и практическом аспекте данный вопрос изучен в классической системе дуального образования Германии. Сегодня дуальное обучение успешно реализуется в организациях послесреднего технического и профессионального образования (ТиПО) РК. Исходя из этого главной целью работы является теоретическое обоснование развития дуального обучения в системе профессионального образования на основе опыта Германии и Казахстана.

В результате п получены следующие научные результаты:

1. Определены исторические основы развития дуального обучения в системе профессионального образования Германии и Казахстана;
2. Уточнена сущность понятия дуального обучения в системе профессионального образования
3. Обоснована концептуальная модель дуального обучения в системе начального технического профессионального образования Германии;
4. Определены дидактические основы дуального обучения в системе начального и послесреднего технического профессионального образования Германии и Казахстана;
5. Выявлены элементы дуального обучения в системе профессиональной подготовки будущих учителей в Германии и разработаны методические

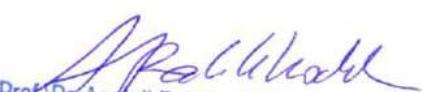
рекомендаций по применению элементов дуального обучения в подготовке будущих педагогов.

Диссертация подготовлена на казахском языке. Поэтому для зарубежного консультанта, не владеющего казахским языком, возможности оценки результатов ограничены. Данный отзыв основан на презентации соискателем промежуточных результатов работы во время консультаций и на основе предоставленных обзоров содержания на русском языке.

Исследование имеет преимущественно теоретический характер. Проблемы дуального обучения в Германии изучены и обобщены на основе существующих источников, преимущественно на казахском и русском языках. Логика исследования соответствует поставленным задачам. Результаты исследования прошли апробацию через публикацию научных статей, докладов на научных конференциях.

Диссертация А.А.Смановой на тему «Развитие дуального обучения в системе профессионального образования (опыт Германии и Казахстана)» может быть рекомендована к публичной защите на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D010300 – Педагогика и психология.

**Научный зарубежный консультант,
доктор, профессор
университета Эрланген-Нюрнберг
(Германия)**

Prof. Dr. Anatoli Rakhkozhina
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg
Philosophische Fakultät und Fachbereich Theologie
Lehrstuhl für Pädagogik mit dem Schwerpunkt
Diversity Education und internationale Bildungsforschung
Regensburger Str. 160
D-90478 Nürnberg